

יגעת ומצאת

ליקוט מתוך שיחות

שלא לבנות את החיים על פי טעויות, נסיונות בדרכו של כל בן
עליה, שמחת התורה ועמלה

ניתן להשיג
את הספר דברי חיזוק והדרכה
ואת החוברות בכתובות דלהלן

זכרון יעקב : רח' הזית 2 משפ' גריינמן

בני ברק :

פ. כץ : רח'
גניחובסקי 21
משפ' פרידמן
0527668996

רח' רנזנהיים 7
משפ' גריינמן
0527183997

הלפרין 1
קומה ב'

רבי עקיבא 54
משפ' שכטר

רח' אלחריזי 3
משפ' פוליקמן

חידושי הרי"מ 3
קומה ב'

אחיסמך

הרב י. זילבר 03-6188879
הרב י. קול : 0556792223

אזור הנגב

הרב א. קארני:
0548530503

מודיעין עלית :

הרב א. אייזנר
05331-09964
ניתן להשאיר הודעה

ירושלים

הרב לובצקי
0533147220

תוכן ענינים

- א. שלא לבנות החיים על פי טעויות א
- מה שנדמה שיש סיבות המעכבות את התמדת הלימוד א
- הטעיית היצר ב
- ההתחלות קשות – הקושי רק בהתחלה ג
- ב. אמת לאות שונות ד
- רוב המכשולים דמיון ד
- סתירות מינה וביה ו
- ג. היצר – ליסטים שפוף ובקל אפשר לנצחו ח
- אין נותנים נסיון אלא למי שיכול לעמוד בו ח
- ד. עיקר המלחמה בדברים שנראים של מה בכך ט
- ה. להתייחס לעולם הזה כמו שצריך יא
- העתק דברי הרמב"ן יא
- ו. עיקר הנסיון הוא לפני ההכרעה יב
- ז. המכשול העיקרי בדרך העליה טו
- ח. המכשולים המדומים טז
- מכתבים כב
- זלזול בת"ח כב
- אין לו חלק לעוה"ב כג
- לשמוות בייסורי עדינות הנפש כה
- עלבונות מי הוא הרודף כז
- מעלת יסורי הבושה בשביל התורה ל
- לא להתאכזב משאיפות לג

יגעת ומצאת

א. שלא לבנות החיים על פי טעויות

מה שנדמה שיש סיבות המעכבות את התמדת הלימוד

דע לך כי אין אמת בהשקפת הדמיון, כי הבטולים נגרמים על ידי סיבות, ובהעדרן יעדר הביטול, כי אין הדבר כן אלא להיפוך, הביטול מוליד הסיבות, וממילא הסיבות לא יחלופו אלא יתחדשו ויתוספו חדשים לבקרים.

וזה מבואר בדברי חז"ל פעמים רבות, ומהם מה שאמרו הנותן דברי תורה על לבו מעבירין ממנו הרהורי כו' וכו', וכן הנותן עליו עול תורה, מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, ושאינו נותן עליו עול תורה, נותנין עליו עול מלכות ועול דרך ארץ, עול דרך ארץ פירשו כל הסיבות המסתעפות בהויות העולם, ואמרו אם תעזבני יום יומים אעזבך.

ולכן יקירי שים נא על ליבך כי המלחמה הנטושה בין האדם ויצרו מוכרחה להתחיל מיד ממש, כי כל רגע חבל עליה, וכל שתדחה המלחמה יקשה עלינו הנצחון.

ואשר לזה איעצך שתחגור חרבך על ירכך, ותסכים הסכמה חזקה שלא להזדקק לשום טרדה שבעולם, מקימתך [לכל הפחות] עד הצהרים, בין מהדברים הנוגעים לגופך או לגופות אחרים וכל שכן לממונות, ותלמד בהתמדה ובשקידה.

ואף שבתחלה יקשה קצת הדבר, אבל כעבור כמה ימים כבר יתרגל הכל על דרך זה, והיצר יתיאש מללחום נגד הסכמה זו.

אל תדחה אף ליום, אלא מיד הסכם על כך והתנהג על דרך זה אף אם הטרדות נדמות כהרים, כי אף חוט השערה אינם. חלק א' פרק א' ז'

הטעיית היצר

מי שאינו זוכה לבנות את עצמו בעולם הזה, יותר ממה שיצטער צער רב על אותם דברים שלא התגבר על יצרו, או שהתעצל לעשותם, הצער הגדול ביותר לעתיד לבא הוא ממה שיצטער מן הדברים שה' חי בהם בטעות.

הדברים שהתעצל להתגבר הרי הוא מרגיש שידע את זה, וניסה ולא הצליח, הוא מרגיש כאילו שהיה חלש כנגד כוחו של יצר.

אבל יש דברים שהם פשוט טעות, שאם היה חי את האמת לא היה קשה לו להתגבר על היצר, אם היה יודע ומפנים אותם כראוי הוא באמת היה מתנהג אחרת, מרצונו ובלי מלחמה כ"כ, וכשיתודע להאמת הפשוטה והברורה יצטער את צערו הגדול, בבחינת תרתי גיהנם שסובל צער כפול, לחינם ובטעות.

מפעולות היצר הרע להתעות את האדם מן המסילה, להראות לו בכל הדברים הפשוטים והברורים, כאילו האמת היא ההיפך הגמור ממה שהם, כדי שיתייאש מעצמו ולא ישוב, וכדי שלא ידע את מעמדו ולא ישקיע בעצמו, ואם היה יודע את האמת כפי שהיא, בודאי היה מתנהג אחרת, ונמצא יורש בזה תרתי גיהנם, בעולם הזה מתייסר על כך שאינו מגיע לשלימות, ועל חוסר הערכה בעיני עצמו ואחרים, ולעולם הבא יתייסר שהיה כל כך קרוב לשלימות ושבאמת הוא ה' בגדר ת"ח שעושה נ"ר ליוצרו, ולא הפנים זאת.

מי שאינו יודע עד כמה הוא קרוב לקנות את עולמו, ושכל הרגשות הריחוק וקשיי היצר הרע הם רק מעשה תעתועים של היצר כדי שלא יראה עד כמה הוא קרוב לתכליתו, והוא מתנהל כך על פי תעתועי יצרו כאילו מתוך יאוש מעתידו, הרי כאשר יבא לעולם האמת, ויראה עד כמה בפסיעה קלה היה יכול להגיע לשלימות, ועד כמה היה גדול בעיני הקב"ה, לא יהיה קץ לצערו, אין שום השוואה בעולם לצער של החמצה שכזו, כל כך הייתי קרוב ורק מחוסר התבוננות לא העליתי על דעתי שיתכן שהיה מי שרימה אותי, והעמיד בפני עובדות שאין נכונות כלל.

חשבתי שגם אם אעשה תשובה, בודאי לא תהיה זו תשובה אמיתית וראויה, כי הרי ראיתי עשרות פעמים ששבתי ולאחר מכן נכשלתי שוב, וחזרתי למצבי הקודם, ואף מעבר לכך, ואם כן למה לי שוב "לנסות".

חשבתי שבין כה אבוד מצבי, ובודאי לא אוכל להתגבר, ולכן התיאשתי מיד והמשכתי בדרכי, אילו רק הייתי מתבונן שהשונא הגדול שלי קובע לי עובדה זו, הייתי מנסה לחשוב אולי זו טעות, חבל שהתיאשתי מיד ולא נסיתי להתגונן ולהתבונן.

חשבתי שחוסר ידיעתי והבנתי זו חולשה שלי, חשבתי שאצל כולם הכל בקלות, ולא ידעתי שכך היא דרכה של תורה, חשבתי שההצלחה בתורה היא כשמבינים הכל היטב מיד, ולא ידעתי שאדרבה זה סימן שלא זו הדרך, כי דרך התורה רק ביגיעה.

חשבתי שהישר בעולם שיהי' לי הכל שאוכל ללמוד בשקט, חשבתי שרק אני מסכן ואין לי, וחיפשתי להשתוות לאחרים, ולא ידעתי שכולם כך, ובכל זאת מתמסרים בשמחה ללמוד ולעשות בחוסר כל.

הערכתי את עצמי לפי היחס של אחרים, חשבתי שזה המודד של האמת, נשברתי מזה והתחזקתי מזה, ראיתי את פלוני ראש ואת עצמי זנב, ושכחתי שאני זנב לאריות והוא ראש לשועלים.

חשבתי שלאחר כל מה שעברתי בודאי אינני רצוי ואהוב לפני הקב"ה, התביישתי לבקש ממנו הכל, כי מי אני שאבקש, מי אני שאזכה לקבל, למה שאזכה לסייעתא דשמיא לכל משאלותי.

אמנם ידעתי שאין חקר למעלות התורה, וששקולה כנגד כל התורה, ובכחה לתקן הכל, ושמגינה מן הגיהנם וכו' וכו', אך חשבתי שכל זה נכון על אותם אלו שלומדים טוב, שמתמידים בלימודם, שיודעים לעיין כראוי, ושהם טהורים יותר, וממילא לא השקעתי את כוחותי להצליח בתורה, ולנצל כל רגע לעסק התורה.

ראיתי את עצמי כ"פרט קטן" בתוך כלל ישראל, כמי שאינו נחשב, כמי שפעולותיו אינן משפיעים על הכלל, ראיתי את הקשיים שלי בלימוד כ"בעיה", הצטערתי למה אינני כפלוני אשר מיד בתחילת הסוגיא הוא מחדש ומתפלפל, למה אני מרגיש נבוך כל כך בלימוד הסוגיא, למה אני צריך להתאמץ כל כך בשביל להגיע לידיעה ראשונית בסוגיא.

ובעת ההיא כאשר יעמוד לפני האמת הברורה, כשיתברר לו שכל הטעויות הנ"ל הם שקר גמור, ושבמעט ידיעה קלה היה יכול להגיע למעלות רמות, ושמחוסר

ידיעה הפסיד את עולמו, הפסיד מנוחה ושמחה בשני עולמות, - אז, הוא כבר לא יוכל לתקן.

ההתחלות קשות – הקושי רק בהתחלה

ודע לך יקירי, שאין הקושי רק בהתחלה, ומיד כשהאדם מחליט לבקש אורחו בחיים כדרך החכמים, ונתגבר ימים אחדים לשום עיקר מגמתו בתורה הקדושה חמדת עליונים ותחתונים, להבין דבר לאשורו להשיג דבר על בוריו, לידע האמת, וזה עיקר עסקו בעולמו, מיד כל התאוות מתנדפות, והוא מאושר בכל פעליו, שמו כשמן הטוב הולך לפניו, כל ימיו ששון ושמחה באור התורה, שמחה לגוף ונפש, שמחה אמיתית פנימית, ונפשו נעימה עליו. חלק א' פרק א' י"ד

ובזמן קצר בידך לקבוע מקומך בין בחירי הישיבות ולהתענג בעונג תמידי, ולהיות אהוב למעלה ונחמד למטה, עטרת למשפחתך ותפארת לחברך, ואין הדבר קשה אלא בהתחלה, ואחר כך אדרבה הפרידה קשה. חלק ב' פרק א' ח'

ואף גם זאת, כי כל הקושיים הידועים כעת, הולכים ומתנדפים מיד עם הפסיעה הראשונה, כי פתחו לי כמחט סידקית ואני אפתח לכם כפתחו של אולם אמר הקב"ה, והבא לטהר מסייעין אותו, ואחרי יום או יומיים בקושי, נהפך למעדנים כאשר ידוע ליודעי חן. חלק ב' פרק ב' ב'

ב. אמתלאות שונות

רוב המכשולים דמיון

יש לראות את הדברים באופן כללי, והוא במלחמת האדם ביצרו ובמכשוליו, ואין מכשולי זה כמכשולי זה, וכולם רובם דמיון ומיעוטם מציאות. חלק א' פרק ב' ח'

ואין כלל וכלל חילוק מה הם המכשולים אם פלוני או אלמוני, או מיחוש או עצבות, או חוסר צוותא, או רב או תלמיד, כי אין הדבר אלא מעשה שטן הנצב בדרך לשטן. חלק א' פרק א' ט"ז

ומוצאים בגמ' איך היצה"ר מתעה את האדם באמתלאות שונות, ואפילו עם דברי תורה, וידיעות החכמה, כדי לטשטש, כדי להכביד, וכדי להראות שהדרך לחזור ולהיות צדיק גמור היא קשה ובלתי אפשרית.

ואמרו בחגיגה ט"ו א' שכמה פעמים אמר רבי מאיר לאחר שיחזור בתשובה, ואמר לו כבר שמעתי מאחורי הפרגוד שובו בנים שובבים חוץ מאחר, וע"ש בתו' מבואר שאם היה חוזר היתה מתקבלת תשובתו, אבל אלישע בן אבויה משתמש בדבר ד', כך שמעתי מאחורי הפרגוד, וזה מחסום לטענותיו של ר"מ, כדי שלא יוכל להתנוכח איתי, - נוח ליצר הרע להשתמש בזה, למרות שעם רצון אמיתי היה מגיע לאמת כמו שיתבאר להלן, אלא זהו כוחו של יצר.

ובסנהדרין ק"ז ב' אמרו שאלישע הלך להחזיר את גחזי בתשובה, וגחזי ענה לו כך מקובלני ממך החוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה.

והנה אלישע הנביא הלך להחזירו בתשובה, יש כאן סתירה בדעת אלישע, הוא יודע שגם אלישע קיבל שכל המחטיא את הרבים כו', ואם בכל זאת הוא אומר לו חזור בך כנראה שעדיין הוא יכול לחזור, והרי אלישע נביא ובודאי יודע יותר טוב ממנו את הנהגת הקב"ה, אלא שכן דרך היצה"ר להטעות את האדם להיתפס על דברים שלמד ולא לחזור בתשובה.

והאמת היא שגם כל אותם שנאמר עליהם אין מספיקין בידו לעשות תשובה, אין הכונה שאם יעשו תשובה לא תקובל תשובתן, וכמו שנתבאר בספר מו"ר זללה"ה¹. אלא כמו שביאר שם שאין נותנים לו סייעתא דשמיא להתעורר לתשובה, אבל לעולם אם יחליט להתעקש ולהציל את עצמו, היה יכול מעצמו לחזור בתשובה, ויכול היה גם לבקש מאחרים שיתפללו עליו לחזור בתשובה.

¹ בספר חגיגה ט"ו א' שובו בנים שובבים חוץ מאחר, לכאורה אין הכונה שתשובתו לא תתקבל, דלא מצאנו עוון שאין לו תשובה, אלא דנמנע ממנו הסייעתא דשמיא לזה, וכאילו אין חפץ שישוב, ובפיר"ח כתב דר"ל שגלוי וידוע לפניו שאינו עתיד לשוב כו', עיי"ש, וע"ע בספר סנהדרין ק"ז ב'.

אין אדם בעולם שאיננו יכול לעשות תשובה, כי אם היה כך, לא היה הקב"ה משאירו כאן, יש לזכור שמכל אדם ובכל מצב הקב"ה מצפה שיעשה תשובה, וינקה מכל עוונותיו ברגע אחד, ויש לדעת שגם מה שנדמה לאדם, כאילו מתוך ידיעותיו, שהוא רחוק מלשוב, ואולי כבר מצבו אבוד, כל זה הוא מדברי יצר הרע.²

סתירות מיניה וביה

ולא זו בלבד שהיצר מטעה את האדם בעצם מצבו בעולמו, אלא האדם מלא בסתירות שעושה בעצמו מיניה וביה, והיצה"ר מחזיק אותו ע"פ טעויותיו, ואם יעצור בעצמו יראה שרגע קודם חשב כך ועכשיו חושב אחרת, ואעפ"כ היצר מעמיד אותו בכך, ולמשל כשבא להכשילו בעבירה הרי הוא אומר לו שאין בכך כלום, ורגע אח"כ כשבא לחזור בתשובה הרי הוא מראה לו כאילו הענין אבוד כבר, ובכל רגע הוא חושב אחרת לפי מה שהיצר מטעהו, וכך בכל מהלך החיים.

האדם מלא בנסיונות שכאלו שבמחשבה מועטת מוכח מיניה וביה שהכל טשטוש של היצר, וכשאדם רואה הבלבול הזה אצל אחרים הוא מזדעק, מוצאים בחורים שמתקלקלים ומציעים להם כל ההצעות הכי טובות לחיים של עושר וכבוד, והם מוכנים להישאר בעירום וחוסר כל ובלי בית בתירוף קל ובטענות קטנות, שאין להן שוטה שיטען טענות שטות שכאלו, אלא שכחו של היצר מסובב את האדם בלי שום הגיון והסבר, ואינו מניח לו אפשרות לחשוב ולעמוד על טעותו.

בפרשת מרגלים כתוב שכל בני ישראל בכו, "ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא ויל' נו על משה ועל אהרן... ולמה ד' מביא אתנו אל הארץ הזאת לנפול בחרב נשינו וטפינו יהיו לבז הלא טוב לנו שוב מצרימה", כולם בוכים, ומדובר בדור דעה, אנשים

² ועיין ע"ז י"ז א' בעובדא דאלעזר בן דורדיא שחיפש עוזרים בכל העולם לתקן את עצמו, ולא מצא, אמר אין הדבר תלוי אלא בי, הניח ראשו בין ברכיו וגעה בבכיה עד שיצתה נשמתו, יצתה בת קול ואמרה ר' אלעזר בן דורדיא מזומן לחיי העוה"ב, הרי שתיקן את הכל בבכיותו ונעשה מזומן לחיי העוה"ב, כמו שבכה עליו רבי "יש קונה עולמו בשעה אחת", ואמר רבי לא דיין לבעלי תשובה שמקבלין אותן אלא שקורין אותן רבי.

גדולים, בעלי תבונה, הם בוכים, כי הם באמת חושבים שהם מלאים פחד להכנס לארץ ישראל, והם בוכים באמת, באמת מפחדים.

ומיד למחרת כשרק אומרים להם לא תעלו ולא תלחמו, מיד, "וישכימו בבוקר... לאמר הננו ועלינו אל המקום אשר אמר ד' כי חטאנו" פתאום נמוג הפחד, הכל מתהפך, ויעפילו לעלות אל ראש ההר, ד' אמר לא, איך יתכן כזאת? אנחנו עולים.

היכן נעלם להם כל הפחד הנורא שהיה להם, אתמול כל כך בכיתם, והיום הננו ועלינו, היכן הכבוד העצמי, מה קרה בינתיים, מה השתנה, אלא, ברגע שנאמר להם לא לעלות, מיד הכל מתהפך, פתאום אין שום פחד לעלות, עכשיו היצר הרע סיבב את הכל להיפך, מחזק אותם במדת הביטחון בד' עכשיו עולים כי עכשיו ד' אמר לא לעלות, פתאום נמוג הפחד, והם עולים בכח הביטחון בד', כי הרי בלא הביטחון זה באמת מסוכן, ואינו ניתן לחשוב הרי כעת שמעתם שד' אמר "כי אינני בקרבכם" - אין להקשות.

וכן מצינו בבלעם שיודע את מעלת ישראל עד שאמר תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמוהו, מוכן למות כדי שתהא לו אחרית כישראל, ויחד עם זה מייעץ לבלק להחטיא את ישראל, כי א' של אלו שונא זימה, כי הקב"ה שונא התנהגות זו, הכל עושים בכח האמונה בהקב"ה, עם הידיעה שהכל מאתו, אבל עכשיו הוא עסוק בלהכעיס לפניו, העיקר שיעניש את ישראל. האמת ידועה היטיב בעומק הלב, אבל כח הטומאה של היצר גובר, ואין קושיות.

כשנסתכל על עצמנו על כל התהפוכות שהיצר מסובב את האדם, ממש לא יאומן, האדם משוכנע בדעתו שלכאורה יותר טוב שם או שראוי לנהוג כך וכיו"ב, ובצמצם היצר מסובב אותו ומתעתע בו, היום בטענה זו ופעם אחרת בטענה הפוכה, עד שעושה את האדם כשוטה, הוא חי בסתירות שאי אפשר להבינם.

והאדם צריך לדעת זאת בבירור שהיצר הוא המסובב את זה, וכשהאדם מסתכל על חבירו קל לו יותר לראות את התעתוע הזה, אבל האדם על עצמו אינו מבחין בזה, וכדכתיב כל דרך איש זך בעיניו, ועוד פסוקים, שאין האדם יכול לראות את הטעות בדרך שלו, אבל על אחרים רואה כמה שהם טועים, ואיך בכל ענין היצר מסובב אותם.

יש לשים לב שלא כל מה שנראה כרגע, זו האמת, בין אם הרגשת יאוש מהצלחתנו בתורה, או הרגשת יאוש מלהלחם ביצר הרע, או החלטה לעבור מקום, וכל כיו"ב, ויש להתבונן האם גם אתמול כשהיה במצב טוב היה אומר כך, ואם לאו ידע שמעצת היצר הוא, ואידך פירושא הוא...

ג. היצר – ליסטים שפוף ובקל אפשר לנצח

אין נותנים נסיון אלא למי שיכול לעמוד בו

ועוד יקר בעיניו יתברך לזכות את מעלתו בנסיונות כדי להרבות שכרו [כידוע מה שכתב הרמב"ן בשער הגמול שאין נותנים נסיון אלא למי שיוכל לעמוד בו, ועיקרו לקבל שכר] עדי עד. חלק א' פרק א' כ'

ויש במדרש בראשית רבה משל ללסטים שפוף שהיה יושב על פרשת דרכים כל דהוה אזיל הוה אמר הב מה דעלך [פי' שהליסטים מבהיל את הולכי הדרכים, "תן את כל הכסף שלך ואם לא, אהרוג אותך" וכולם נכנעים מיד ונותנים לו], עבר פקח אחד וראה שאין בו תועלת התחיל מכתתו [הפיקח התבונן שבאמת אין לו כח, ושהוא שפוף וחלש, ורק מבהיל בדיבורים בלבד, והתחיל לריב איתו וניצחו], כך כמה דורות איבד יצה"ר דור אנוש דור המבול דור הפלגה כיון שבא אברהם וראה שאין בו תועלת התחיל מכתתו, הנה מבואר כאן שכוחו של היצר הרע בכך שהוא מבהיל, ומראה לאדם שאינו יכול לנצחו, אבל באמת אפשר בקל לנצחו, רק שלא מנסים לריב איתו כי מפחדים מאיומיו.

היצה"ר נותן לאדם הרגשה שאבוד, והרגשה שאין לו כח לעמוד כנגדו, ובאמת אין ליצר הרע רשות וכח להתגבר על האדם יותר ממה שהאדם יכול לנצחו, ומי שאינו מתבונן הרי הוא מקבל את ההרגשה שאבוד, והנה הרי לנו כמה וכמה דורות שאיבד עם ההרגשה הזו, וכשהאדם מתבונן על אחרים הרי הוא רואה ומבין שיכולים לתקן, ועליו לדעת שגם אצל עצמו זה כך, וכל ידיעותיו שברור לו שיכול רק כך ורק כך - כולם שקר.

ולעתיד לבא כאשר יתברר לו שהיה יכול להצליח, אם לא היה מאמין לאותה הטעות שהחליט בדעתו על עצמו שלא יצליח ואינו ראוי וכיו"ב, זהו "תרתי גיהנם" שיתייסר לו גם כאן וגם שם.

כמעט שאין האדם יכול לדעת הדברים על עצמו, שהיצה"ר יושב על שני מפתחי הלב, (ברכות ס"א א'), הוא יושב בתוך ה"שכל" של האדם ומסדר לו את הכל עם השכל שלו בעצמו כפי שהוא רוצה.

ויש להאדם לברר לעצמו הידיעה הזו שאינו שונה מאחרים, וכפי שהוא רואה זאת על אחרים ידע שכן הוא גם אצל עצמו שהיצה"ר מטעהו, ורוב דעתו על עצמו הוא בטעות מהיצר, וכשהאדם בתקופה טובה הרי הוא רואה שכל מה שהיה סבור מתחלה שאינו יכול, הרי עכשיו הוא רואה שהוא יכול יותר, ומצוי בתחילת הזמן שהתחלה מתחילה בטוב, ומרגיש נטיה לטוב, ואז הכל נראה כראוי, ואח"כ כשנהיה לו קשה יותר הרי הוא מתרץ לעצמו שאינו יכול, וזה כשלעצמו הוכחה להאדם שהיצר מטעהו ביכולותיו.

ד. עיקר המלחמה בדברים שנראים של מה בכך

והנה דרכו של יצר להראות לאדם כאילו הנסיון שעומד בפניו הוא מה בכך, ונותן לו הרגשה שזה בסה"כ דבר קל ומטעה את האדם שלא יתעורר להלחם כנגדו. - והאמת היא שכאן טמון יסוד הנפילה הגדולה, כאן היא הצלחתו של היצר, - בחור מתחיל את הזמן בחשק ובהתלהבות לומד טוב, ונזהר ממפולות, בבחינת לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, ומרגיש באמת היטב בעומק הסוגיא, ומרגיש התעלות וסיפוק מההתקדמות, ואז מרשה לעצמו פה ושם ביטולים קטנים, ואינו יודע ליזהר מהם כי כל אחד מהם הוא דבר של מה בכך, אבל היצה"ר מתחזק מכוחם, ומצליח להפילו ח"ו.

בגמ' סוכה נ"ב א' א"ר אסי יצר הרע בתחילה דומה לחוט של בוכיא (עכביש) ולבסוף דומה כעבותות העגלה (משאדם נמשך אחריו מעט מתגבר והולך בו, רש"י) שנאמר הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה", (בתחילה היו מביאים אותו עליהם ע"י

חבלים שאינם של כלום, וכעבות העגלה, חבל עבה שקושרים בו את הפרה למחרישה, רש"י).

היצר הרע בתחילה הוא כחוט עכביש שבקל אפשר לנצחו, אבל הוא גם משתמש עם ההרגשה הזו שזה דבר קל, ומטעה שלא להילחם עמו בזה.³

ובמדרש הנ"ל מובא אח"כ משל על היצר הרע שדומה לכלב הרוצה לחטוף לחם מן האופה, וכדי להסיח דעתו של האופה, הכלב עושה עצמו כמנמנם ואז האופה ג"כ מנמנם והוא שומט ככר לחם והולך.

עוד יש במדרש שכאשר בעל הבית מנמנם הרי הכלב הופך את הארגז עם הלחם, ואז מתעורר בעל הבית ומתחיל לאסוף מכל הצדדים, ובינתיים נוטל הכלב ככר לחם ובורח.

וכן יש לבאר על דרך זו את המשל שאמרו ברכות ס"א א' אמר רב יצר הרע דומה לזבוב ויושב על שני מפתחי הלב כו', יצה"ר דומה ל"זבוב", שהאדם מסתכל עליו כדבר של מה בכך, שאילו כאשר בא יתוש או דבורה כל אחד רגיל להיזהר, אבל מזבוב אין רגילים להיזהר, הוא נותן הרגשה שזה כלום, ולאט לאט מחבלי השוא, הוא נעשה כעבות העגלה.

יש דברים רבים שהאדם אינו נמשך להם, לפני שמכניס את עצמו לנסיון הזה הוא יודע היטב לתעב את הדבר, ואם הוא נכשל בו פה ושם, הוא משום שאינו מרגיש שהוא בתוך הנסיון הזה, אבל כאשר הוא נכנס לתוך הענין מתוך הרגשה שזהו דבר של מה בכך, ועי"ז היצר הרע מתחזק מכח מעשיו של האדם, וחוזר ומתגבר עליו, וכל זמן שאינו חוזר להתנתק שוב הרי זה נסיון "כעבות העגלה".

³ ובפי' הגר"א למשלי פ"א כ"ג שבכל דבר שאדם עושה נותנים לו רוח ממרום והוא מסייע אותו לעשות עוד דברים כאלה, וזה הרוח אינו נח ושקט עד שעושה עוד דברים כאלה, והוא נהנה מהם, ומזה יש לו נחת רוח, הן בדבר מצוה או בדבר עבירה, וזהו מצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה, וכל דבר עבירה שהיא גדולה גם הרוח הבאה ממנו היא גדולה ומתאוה יותר לעבירה עוד, וכן בדבר מצוה גדולה בא רוח ממקום קדוש מאוד ומתאוה מאוד למצוה ונהנה מאוד מחמת זה ממצוות, עכ"ל.

ומבאר שם שזו הסיבה לכך שיש משיכה גדולה לדברים בטלים וליצנות יותר מכל העבירות, אף שאין בזה שום הנאה גשמית, וזהו רק מחמת שרוח הטומאה של דברים בטלים גדולה עד מאוד, שהיא כנגד התורה שהיא כנגד כולם וכנגד כל המצוות, כיון שזה עבירה גדולה, הרי התשוקה של המלאך הנברא מהדברים בטלים להמשיך על האדם עוד עבירה של דברים בטלים גדולה ביותר.

לשם משל, ההרגל להתעניין בשמיעת חדשות, ובמה שקורה בעולם, מי שמצליח להתנתק משמיעת הסיפורים יום יום, הרי רוב רובם של הסיפורים כאשר ישמע אותם יתייחס אליהם בזלזול, וכי מה איכפת לי מה אמר פלוני ומה השיב אלמוני ומה עשה זה וההוא, ורק כאשר הוא מחובר חזק לסיפורים הללו וחסר לו רק פרט אחד, מה השיב פלוני כשהלך לפלוני, והסיפור של היום משלים לו את של אתמול, זה מה שגורם לו את התאווה לשמיעתם, ומי שמשכיל להיות מנותק, חסך לעצמו נסיונות מיותרים של ביטול תורה ואיסורים רבים. [וכן המתחילים לעשן, הרי כשהם מתחילים הם סובלים מזה ושוטפים את הפה לאח"מ, ואח"כ כשמתרגלים כבר לא יכולים להפסיק עם זה, וכן בשאר דברים], וזהו המושכי העון בחבלי השוא כו' שבאמת בהתחלה זהו כלום.

ה. להתייחס לעולם הזה כמו שצריך

העתק דברי הרמב"ן

וז"ל הרמב"ן בתוך דבריו בענין איוב, "הצדיק הגמור שיארע לו חטא הקל ועבר על מצוות בוראו, על כל פנים ראוי להענש עליו, והנה אם יאבד הקל מגופו בעולם הזה כל הטובה שניתנה בעולם, והיה נידון בייסוריו של איוב כל ימיו, טוב לו משיענש בנפשו להיות נידון בעולם הנשמות ודיבוקה בזיו העליון, בעולם הבא, לפחיתות הגוף ופחיתות הטובה שתבואהו בעולם הגופות, אשר אין בין הטובה לרעה רק דבר גרוע בענין כלה ואבד, ולמעלת הנפש ועילוי הטובה אשר באור פני מלך החיים, וכי היא הטובה במאמר המוחלט אשר אין לה ערך ודמיון ולא תחילה בדבר גשמי לעולם."

ובהמשך דבריו, "לכן אמרו רבותינו כל שזכויותיו מרובים מעוונותיו מריעין לו בעולם הזה ודומה כמי ששרף את כל התורה כולה ולא שייר ממנה אפילו אות אחת, רובו זכויות ומיעוט עבירות נפרעים ממנו מעט עבירות קלות שעושה בעולם הזה, כדי ליתן שכרו טוב שלם לעולם הבא, כך היא המידה, וכן הדין נותן להקל מן הצדיק העונש, ושיהיה מן הדבר הגרוע והוא הגוף, ובזמן הפחות והוא העולם הזה, ומקבל הגמול בעולם הבא בדבר הנכבד לדעת הטוב כאשר ביארתי."

"וכן הדבר ברשעים, כי גם כן רחוק שיהיה הרשע נמנע כל ימיו מלעשות שום טובה וראוי הוא לקבל עליה שכר ואילו ישפיע לו הקל בתגמולו תענוג וגדולה ומלכות כמלכות שלמה איננו שווה לגמול הקטן מתענוג הנפש באור החיים בעולמים הראויים לה, לכן מרוב עוונותיו נמנע ממנו אותו גמול ומשלם עליו שכרו בדבר הקטן והגרוע כאשר ביאר אונקלוס ומשלם לשונאיו על פניו להאבידו."

אם מתייחסים לדברים כמו הרמב"ן שהכל זה לעולם, אם עושים חשבון לנצח, שאם לקחו לאדם דקה מפה, אם נעשה חשבון לפי שנים, הרי זה כנגד אין סוף שנים לעתיד לבא.

כמו שהבעלי מוסר אמרו שמי שרוצה להמחיש לעצמו מה זה נצח יחשוב שכל הים מלא חול, וכל אלף שנה מגיעה ציפור ולוקחת גרגיר אחד, וכשיגמר זה נצח, הדברים נאמרו כדי להמחיש מה זה נצח, נצח אין לו גבול, כשאומרים לאדם נצח, הוא לא מספיק "מעכל" את זה, וצריך להמחיש.

אם היו עושים חשבון לפי דקה כמה זה שווה לו לנצח, כל דקה שווה מאות! כי ממה הוא יוכל להתפרנס לנצח נצחים, אמנם זה משהו רוחני שלא נמדד בדקות לפי זמן, אבל אדם עושה חשבון שהוא נמצא כאן שבעים שנה בשביל נצח, אם הוא יקח כל דקה מהחיים שלו זה גם כן לא יספיק בשביל הגרגרים של כל אלף שנה, ואם הוא יודע שכל מה שהוא סובל פה ומצטער זה בשביל הנצח הגדול הוא יתייחס להכל אחרת, כמה שזה קשה הוא יתייחס לזה יותר בקלות.

כשאדם לחוץ קשה לו להתבונן בדברים האלו ועל כן צריך להתבונן לפני שיש לו את הבעיה, כשהוא ביישוב הדעת, ואז יש לו את הידיעה הזו מיושבת ואגורה בלב כדי שיוכל לקבל את הדברים כראוי.

ו. עיקר הנסיון הוא לפני ההכרעה

ואם אמנם בתחלה הדבר יקשה, וכדרך השטן עלול להערים מכשולות בידעו כי עוד מעט והוא מאחריך עד עולם, אבל באומץ דקדושה ובהקדמת תפלה, הנצחון מובטח. חלק א' פרק ה' י"א

והנה כבר זכית הרבה, ועוד פסיעה אחת ואתה ואוריתא חד, וגם השטן מודע לזה, ולכן משתדל הוא ביותר, וגם כבר הימניה רחמנא, אזור חיל חגור אומץ והוי שונה בקול זמרה ויצרך מאחריך ואליך לא יגש. חלק א' פרק א' י"ח

ובדרך כלל הנסיון נעשה יותר קשה בשעה האחרונה אשר קרובה להכרעה, וכנראה כת"ר קרוב לעבור הגבול עד אשר תהא המלחמה הזו נעדרת, וינחיל עצמו לעד באהלה של תורה, ולכך נעץ היצר צפרניו ומתאמץ להכשילו. חלק ב' פרק ג' א'

נבראנו לתוך מלחמה קשה, עם מלאך שמשדל אותנו לעשות מה שאיננו רוצים לעשות, ומידי יום המלחמה נטושה האם ללכת בדרך הטוב שאין טוב ממנו, ללמוד בהתמדה ולעבדו בכל לב, לרע שאין רע ממנו, להזניח את החיים על מסלולם, האדם הנתון בתוך המלחמה הזו עלול להתייאש, כיצד יוכל לעמוד במשך כל ימי חייו במלחמה קשה המתחדשת כל יום.

אבל האמת שזה לא מלחמת עולם! יש אפשרות לעבור את עיקר המלחמה!

עיקר המלחמה בקביעת מסלול החיים, אינו אלא בתחילה, כשהאדם בא להכנס לעול ההתמסרות לתורה, אז השטן מציב לפניו את כל כוחו, בכדי למנוע ממנו לקבוע את חייו בחיים של למעלה מן השמש, אבל לאחר שהצליח לעבור את ההתחלה, כבר הכריע את עיקר המלחמה.

המציאות היא כך, כל אחד מבני החבורה התחיל את ה"זמן" בהתלהבות של התחלה, עם כל הכח, עם כל הרצון, אבל רובא דרובא במשך הזמן נחלשים, מבלי סיבה מיוחדת, אחד בגלל שהרגיש במצב מידי טוב והרשה לעצמו..., ואחד בגלל שהרגיש חוסר הצלחה.

בחור שהצליח לעבור זמן "אחד" שלם בעלייה, כבר קבע את מושבו בין הת"ח שבדור, הוא כבר עבר בהצלחה את עיקר הקושי, את עיקר נקודת המשבר, וכשיודעים מראש שהקושי הגדול הזה הוא רק ענין של זמן מסויים ואח"כ עובר, הרבה יותר קל להתמודד ולהחזיק מעמד.

הדברים מבוארים בדברי הגר"א במשלי⁴ שכל מעשה שאדם עושה, אם טוב ואם רע, נברא מלאך ששאיפתו שיעשה שוב את המעשה הזה, ולכן בדברים בטלים שהעבירה היא כ"כ גדולה, לכך גם המלאך הרע שנברא ממנה הוא יותר גדול, ומסית את האדם לדבר עוד ועוד דברי סרק והבל.

כשאדם מצליח לקבוע את עצמו בחיים של התמדה בלימוד, של "עשה טוב", הוא ניצל מלגרות בעצמו את היצר של הבטלה, ולאידך הוא רוכש לעצמו עזרה גדולה להמשיך במצבו זה.

כוחות הטהרה הם יותר חזקים, מכוחות הטומאה.

וכך היא המציאות, בחורים שנמשכים ללימוד אינם צריכים להלחם ע"ז כל היום, למה הדבר דומה לצום, בתחילת הצום אדם מרגיש תאוה לאוכל, ולאחד כמה שעות הוא אמנם חלש, אבל עבר את נקודת המשבר.

מי שמצליח לעבור חצי שנה מבלי להרגיש שבע, מבלי להרפות, כשרואה הצלחה.

כל אחד וטבעו נברא איך שנברא, ולכל אחד יש את הכח לעבור את הנסיונות הללו, וכשעובר תקופה ממושכת כבר נעשה הכל בטבעי.

כל אחד מכיר מצב כזה שבתחילת אלול הוא נכנס ונמשך מעצמו לטוב, אפשר להגיע למצב שנמשכים לטוב כל החיים.

הנסיונות נמצאים בנקודת המעבר!

⁴ וז"ל בפירוש על משלי א' כ"ג על הפסוק הנה אביעה לכם רוחי וז"ל שבכל דבר שאדם עושה, נותנים לו רוח ממרום והוא מסייע אותו לעשות עוד דברים כאלה, וזה הרוח אינו נח ושקט עד שעושה עוד דברים כאלה, והוא נהנה מהם ומזה יש לו נחת רוח, הן בדבר מצוה או בדבר עבירה, וזהו מצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה, וכל דבר עבירה שהיא גדולה גם הרוח הבאה ממנו היא גדולה ומתאוה יותר לעבירה עוד, וכן בדבר מצוה גדולה בא רוח ממקום קדוש מאד ומתאוה מאד למצוה ונהנה מאד מחמת זה ממצוות, וידוע שהמצוה הגדולה מכל המצוות היא לימוד התורה, ולהיפך דברים בטלים וליצנות שהם היפך התורה, ולכן יש הנאה מדברים בטלים וליצנות יותר מכל העבירות, אף שאין בזה עולם הזה [פי' הנאת הגוף], אך מחמת שרוח הטומאה גדולה עד מאד, והיא כמעין הנובע, היפך התורה שהיא כמעין הנובע, לזה אומר [הכתוב] הלא אין בזה עולם הזה [פי' הנאת הגוף] כלל, רק ההנאה היא מחמת שהוא היפך התורה, והיא עבירה גדולה ורוח נובע, הנה אביעה לכם רוחי ואז תהי' לכם ע"י רוח הקודש הנאה גדולה כמעין הנובע, ובודאי תהי' הנאה יותר גדולה מזה, כי התורה כנגד כולם והנאת רוח"ק גדולה מרוח הטומאה, מפני שזו היא הנאה אמיתית, עכ"ל.

ז. המכשול העיקרי בדרך העליה

הדבר הזה חוזר על עצמו בכל הדורות, שהדרך להצלחה כה קרובה לכל אחד, ורק מעטים עוברים אותה, כמו שאמרו במדרש קהלת על הפסוק אדם אחד מאלף מצאתי והובא ברש"י שם וז"ל בנוהג שבעולם אלף נכנסין למקרא אין יוצאים מהם להצליח שראויים למשנה אלא מאה, ואותם מאה שנכנסו למשנה אין יוצאים מהם לגמרא אלא עשרה ואותם עשרה שנכנסין לגמרא אין מצליח מהם אלא אחד להוראה הרי אחד מאלף, עכ"ל.

כל אותם ה"אלף הנכנסים", היו ראויים להצליח, כי אחרת היו מתחילה לוקחים רק את אותם הראויים להצליח ומשקיעים בהם כראוי, אלף נכנסים, ומתוכם ללא שום ידיעה קודמת יוצאים לבסוף רק מאה למשנה, ומהם עשרה לתלמוד ומהם אחד להוראה, כל האלף היו ראויים להיות ה"אחד מאלף, אין מי שאפשר לסמן עליו הוא יצליח והוא לא יצליח, וכמקבולנו ממרן זללה"ה שיש הרבה שחשבו שיצליחו ולא הצליחו, ויש הרבה שחשבו שלא יצליחו והצליחו, וכן אנו רואים בת"ח שבדור, אין תכונות אחידות, והמשותף לכולם היא רק התמסרות גדולה ללימוד התורה, אין צד השווה שבהם, כולם מתאימים.

נשאל את אותם תשע מאות שלא נכנסו למשנה, ואת אותם תשעים שלא נכנסו לגמרא, ואת אותם תשע שלא יצאו להוראה, היכן נכשלתם? הרי מתחילה כשנכנסתם כולכם הייתם ראויים לצאת להוראה, למה תמיד רובם נעצרים באמצע, ולא מגיעים לפסגת שאיפותיהם, וזהו נוהג שבעולם!

התשובה היא שלא היה שום מאורע מיוחד במשך שנות לימודיהם, אלא עברו להם השנים, עם מכשולות קטנים בכל זמן כשלעצמו, ודוקא משום כך שלא הכירו בהם כאבן הנגף לכל עלייתם זלזלו בהם, והמשיכו מבלי לתפוס את עצמם, תקופה פלונית לא הסתדר, והמשכתי עד זמן פלוני, ואח"כ הייתי עם פלוני, וכו', אין משהו שיכולו להצביע פה נופלים.

נופלים מבלי להרגיש שנופלים, כשלא שמים לב שנופלים, פה נופלים, כשאדם לומד טוב ומצליח בלימודו, צריך לשים לב שלא לזלזל בבורות הקטנים, ברגעים של בטלה פה ושם, כי דוקא בדברים הקטנים הללו תלוי כל בנין אישיותו.

ומן המסייעים הגדולים לכך, לימוד המשניות בעל פה שמסייע "לסתום" את הזמנים הקטנים, והבלתי מורגשים לכאורה, כשיש לו רגעים שאיננו יכול ללמוד בהם, הוא לומד או מהרהר במשניותיו, לסתום את הפרצות! שלא יצטנן כח התורה.

התורה משנה את האדם, בשביל שישתנה שינוי מהותי וקבוע הוא צריך להתבשל, והדברים בטלים הם כמים קרים המצננים את האש, והמים האלו הם אינם נותנים לו להתבשל.

התורה היא מעל כל העולם, וממנה נברא העולם, ובטבע התורה שהיא משנה את האדם, וכל לומד ולומד יודע שבשעה שהוא לומד תורה, יש לו נטייה לכל הדברים הטובים, מבלי קשר למה שלמד, וכפי שכבר כתב הגרי"ס ז"ל "שנלאו כל החוקרים" להבין איך כשלומדים "שור שנגח את הפרה", פתאום נהיה רגוע ומוותר ומתגבר.

וכדי להפוך את האדם שיהיה במהותו אדם אחר, צריך כח יותר חזק, וההפרעות הקטנות והדברים בטלים הם ההם שמעכבים את האדם מלהפוך לאיש אחר.

הנפילה מלהגיע לתכלית, היא מהבורות הקטנים, הבורות שכלל לא מרגישים שהם בור.

"לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע", כשהיצר טוב רגוע, הוא מרגיש שהוא לומד טוב, קשה יותר להרגיז אותו, וצריך לדעת שזו היא הדרך להצלחה.

ח. המכשולות המדומים

"עוד זאת אשר בקשה נפשי להאיר לך, כי כל חכמי הדורות קנו חכמתם ביגיעה עצמית, ומעת אשר קבעו נפשם לעמל התורה גדלו והצליחו ועשו פרי, וצוותא ורב ותלמידים אינם אלא לרווחא דמילתא, וכל שלימודו תלוי בחברותא וכיוצא בזה הרי ההצלחה מהם והלאה, ואילו אלו שהתחילו בעצמם לטפל בהויות דאביי ורבא כבתוך עסקם, להבין הדברים על בורים ואפילו אם הדבר מצריך עמל רב, הם הם שזכו בכתרה של תורה", (מכתבי התעוררות).

א. ישנם רבים הפוטרם את עצמם בתקופות מסוימות מן החיוב להתאמץ בכל כוחם על מנת להצליח להיות תלמיד חכם, בטענה שהם אינם אשמים, פלוני שפגע בהם, או שסידר להם את החברותא שאינה מתאימה, או שלקח להם את מקומם וחברתם, או שלא התייחס כראוי, הוא הוא האשם, וממילא מרפים עצמם שהרי זו "הבעיה שלו".

נניח שאמנם הצדק עמו, ובאמת נעשה כלפיו עוול גדול ע"י אדם פלוני, ונניח שבאמת היה לו מאד קשה להצליח בגלל זה, וכשיבא ליתן דין וחשבון לפני מלכי המלכים הקב"ה, יאמר לו נכון, אתה צודק, ההוא אשם, ואתה "מסכן", ואמנם לא תקבל עונש על מה שלא גדלת, אבל מה אתה רוצה שניתן לך? הרי לא למדת, לא היית תלמיד חכם, כולם היו אשמים חוץ ממך, אבל גם לא מגיע לך כלום!

כשיחשוב על תכלית העולם, אין שום סיבה להרשות לעצמו להחלש רק בגלל שיש מי שאשם בכך שנחלשתי.

ב. והאמת היא שהדברים חמורים הרבה יותר, ויבואר במשל מהמעשה המבואר בברכות על עונשו של בר הדיא.

בברכות נ"ו א' מובא מעשה בבר הדיא שהיה פותר חלומות, וקיללו רבא [מכיון שפתר לו מרצונו לרעה רק משום שלא שילם לו כסף שכר שלקח דמי פתרון, אמנם לא היה נעים לו לבקש כסף, אבל בגלל זה שלא נתן לו רבא מעצמו הוא פתר לו לרעה, אף שידע שכל החלומות הולכים אחר הפה], שימסר בידי המלכות שלא ירחמו עליו, והלך בר הדיא לגלות בבי רומאי וישב על הפתח של ראש שומרי אוצר המלך וא"ל שומר המלך שראה בחלום שיש תולעים באצבע אחת שלו, א"ל תן לי זוז ואפתור לך את החלום, ולא רצה ליתן לו ולא פתר לו, אח"כ אמר לו שראה בשתי אצבעות תולעים וג"כ א"ל כנ"ל, אח"כ א"ל שחלם שכל היד שלו מלאה תולעים, א"ל בר הדיא שפתרונו הוא שכל אוצר המשי של המלך מלא תולעים, ואילו היה משלם מראש היה מציל באצבע הראשונה כאשר נאכל רק קצת, וכשהתגלה רצו להרוג את השומר, שלא היה אחראי להשגיה על האוצר, אמר להם תהרגו לזה שידע ולא רצה לספר, הביאו את בר הדיא ואמרו לו וכי בשביל הכמה זוזים שלך הפסדת את כל האוצר של המלך?! ומסופר שתלו באופן מחריד ע"י שכפפו שני עצים זה לזה ותלוהו רגל בזה ורגל בזה, וכשחזרו העצים למקומם נהרג.

וכך אמרו לו: "אמטו זוזי דידך חרבו שיראי דמלכא?!", המעשה הזה והתביעה הזו צריכים לעמוד לנגד עינינו, העסק שלנו עם התורה והמצוות הוא כנגד הקב"ה, והאוצרות של התורה והמצוות, הם לא קשורים לעסקים שבין אדם לחבירו, אין שום טענה שבין אדם לחבירו המצדיקה להפסיד את אוצרות המלך.

אדם שיש לו ביקורת על פלוני ואלמוני, מרשה לעצמו לתלות את הירידה שהוא נמצא בה בפלוני שפגע בו או שלקח לו את החברותא וכל כיו"ב, וכאלו מרגיש שהוא איננו "אשם" בזה, שהרי פלוני אשם, וא"כ אין לו תביעה עליו, - לעתיד לבא יתבעוהו וכי בשביל הכמה פרוטות האלו, של הכבוד, של הטענה על סידור החברותא, הרשית לעצמך להחריב את כל העולמות? להפסיד תורה ומצוות? ה' הוא מלך שלנו, והחובה שלנו היא כלפי הקב"ה ואין זה קשור כלל למה שיש אחר שאיננו צודק.

אמטו זוזי דידך... נניח שאתה צודק באמת אתה לא צריך לפתור לו את החלום בחינם, הוא צריך לשלם לך, אבל תראה מה אתה עושה בשביל "הזוז" שלך, את כל אוצרות המלך אתה מפסיד בשביל זוז? והרגוהו במיתה משונה.

אדם שיש לו תערומת על פלוני או על פלוני ולכן מעכב את העלייה שלו, יתבונן לעצמו לרגע, אמנם יש לך עסק עם האדם ההוא, אבל למה אתה מחריב את כל אוצרות המלך, **וכי בגלל שפלוני ופלוני אינם נוהגים כלפיך כראוי, בגלל שאתה כועס עליהם, אתה מרשה לעצמך לזלזל במה שהקב"ה דורש ממך?!**

ג. ולא זו בלבד שהעלבונות אין בהם שום הצדקה לירידה, עוד אדרבה, **אם יודע להשכיל להתנהג כראוי להשיג מהם את הרווחים שיכול להשיג, יש בכוחם לסייע ולהיות הגורם שדוקא בשכר זה יהיה ת"ח,** עד שאם היה אדם יודע כמה הוא מרויח מעלבון, בין בידעת התורה, בין בכפרת עוונות בין בתפילה, היה הולך לבקש מכל אחד שילבין את פניו.

התורה נמשלה למים שהולכים ממקום גבוה למקום נמוך, כך גם התורה שוכנת רק אצל מי שדעתו שפלה, וכמו שאמרו בגמ', וכבר ביארנו שאין זה עונש למי שמגביה דעתו שתסור ממנו התורה, אלא זהו טבע התורה, כשם שבמים אם אתה מניח אותם במקום גבוה הם נשפכים, כך גם התורה, ככל שדעתו של אדם יותר שפלה יותר נכנע, מ' התורה מתאספים בקרבו.

עוד אמרו בילקוט שהתורה ביקשה מהקב"ה שיתן אותה בשבט של עוני לפי שאינם מתגאים, ומתנהגים בהכנעה.

וזהו מן הדברים שבמעט מחשבה וידיעה האדם יכול להפוך את חייו, - ההתבוננות איך להתייחס לפגיעה ולבזיונות, אדם שנפגע מחבירו ראוי להתבונן ולדעת כיצד לנצל את זה כדי להרויח במקום להפסיד.

הנה הגר"ח מואלזין כותב במכתב שגם הראשונים לא נשתבחו אלא בסברא ישרה, וכל הגדול מחבירו בסברא ישרה, זהו הגדלות, זו התכלית הנכספת.

איך אדם יכול לקבל שכל ישר? אם אין לו סברא ישרה, איך הוא יכול להגיע לזה?

יש עצה אחת שמוזכרת בברכות ס"ג ב' "ומיין אף יוציא דם ומיין אפים יוציא ריב", כל תלמיד שכועס עליו רבו פעם ראשונה ושותק זוכה להבחין בין דם טמא לדם טהור, פעם ראשונה ושניה ושותק זוכה להבחין בין דיני ממונות לדיני נפשות.

יש עצה, אם אדם סובל אי נעימות בשביל התורה, אז יש לו הבטחה שהוא יקבל שכל הישר, שיזכה להבחין.

על האדם לדעת, שאם פגעו בו, לא העריכו את הסברא שהוא אמר, אחיכו עלי, והדר אחיכו עלי, במקום להחלש ולהרגיש אי נעימות הוא רק יתחזק מזה, הנה, דוקא היום, יש סיכוי שאצליח, שאדע ללמוד, להבחין בין דיני ממונות לדיני נפשות, זו סגולה מהגמרא, סגולה לשכל הישר.

ואמנם עלבון לא נעים לאדם, ולפעמים נדמה לו שרבו כועס עליו, אבל כדאי שידע לייקר ולהעריך את זה, זה עלבון שמיישר את השכל, ויודעים להבחין בין דין לדין, זה הבטחה של הפסוק ושל הגמרא, וזה כולל כל עלבון שסובל עבור לימוד התורה.

וזהו הכפרת עוונות הטובה ביותר, והסגולה האמיתית שהתורה הבטיחה ליישרות השכל.

עוד מבואר בגמרא שם כל המנבל עצמו על דברי תורה סופו להתנשא, (וברש"י שם שחביריו מלעיגים עליו על שאלות ששואל).

ויש לנצל את העלבונות לתפילה יותר ממעמקי הלב, כי לא בכל רגע יש בכוחו של אדם לעורר את עצמו לתפילה ברגש שאינה חוזרת ריקם, וכאשר ליבו נרגש מן הפגיעה הוא קרוב יותר לבכי ולהתעוררות, וידע שזהו הנותן לו הכח להתקדם.

ואמר הרב זללה"ה בשם התומך דבורה שהבזיונות הם היסורים הכי טובים, כיון שהם מורידים יותר מחשבון העבירות ואינם מפריעים בלימוד, כי ע"י השכל והתבוננות אפשר להתגבר, משא"כ בשאר יסורים שהם פחות מורידים מהחשבון, וגם הם מורגשים בחוש ומפריעים לאדם מלימודו.

ויש מכתב מהרב זללה"ה "הנני שמח בבזיונות בעולם הזה כדי לחסוך מכלימתי בעולם הבא", ועוד היה רגיל לומר שהבזיונות זה הפרנסה שלי, ואמר שזה שיש לאדם ש"כל ועי"ז לא איכפת לו הבזיונות, אינו מפסיד מערך היסורים עי"ז, וזה מוריד מחשבון העבירות, כפי הצער שיש לאדם רגיל המצטער בכך.

אם יתבונן לעצמו, מה יש לו מכך שהשני ידע שהוא יודע ללמוד וששאל שאלה טובה, הרי הוא לא יצא יותר ת"ח מכך שיחשוב עליו טוב, אבל אם יחשוב עליו להיפך, דוקא מזה הוא יצא ת"ח, אז מה יצא לו מכך שההוא יעמוד על הטעות שלו.

לנצל רווחים של אי נעימות רק לעלייה, וזו סגולה גדולה מאוד להיות ת"ח.

ד. וכנגד זה צריך לדעת שישנו מפריע גדול המצוי ביותר בישיבה, וזו סיבה שהרבה אנשים לא הצליחו לעבור את העולם בטוב, והוא האחריות שיש לאחד על חבריו, והדבר מתבטא בפגיעות ובחצאי פגיעות, אדם שחוטא לבדו, יש הרבה יותר סיכוי שיצליח לחזור בתשובה ולהיפטר מעוונותיו, מאשר מי שחבריו חוטא בגללו, אם מכח הערה או לזלזול שפלט מפיו מבלי לשים לב הוא מנע את עלייתו של אחר, עכשיו הוא כבר מעכב את העלייה שלו, וצריך להרבות תפילה כדי להציל את מי שהוא היה גורם להזיק לו.

העולם כולו מתנהל מקנאות איש מרעהו, מהרצון הטבעי שיש לאדם להביע דעה בכל תחום, אבל צריך לדעת שהדבר מסוכן ביותר, והרב זללה"ה היה אומר שכל מי שלא מובטח לו שישמרו עליו מן השמים צריך לברוח מכל הוראה במה שנוגע לדבר ציבורי כבורח מן האש, האחריות של כל דבר כזה בטעות קטנה בשיקול הדעת יכולה להמיט על

האדם אסון לנצח נצחים, גם מי שכולו מלא רצון טוב, רק שטעה טעות קטנה בשיקול הדעת הכל באופן יחסי אבל גם כשנוגע לשיבה בלבד זה מכפיל את האחריות.

ומוצאים זאת בדבר חז"ל פעמים רבות בשבת נ"ו א' ב' עיי"ש באריכות בעובדא דדוד ומפיבוסת שראה דברים הניכרים במפיבוסת ואמר אתה וציבא תחלקו את השדה ואמר רב יהודה אמר רב משעה שאמר דוד למפיבוסת אתה וציבא תחלקו את השדה יצתה בת קול ואמרה לו רחבעם וירבעם יחלקו את המלוכה, ואמר רב יהודה אמר רב אלמלי לא קיבל דוד לה"ר לא נחלקה מלכות בית דוד ולא עבדו ישראל ע"ז ולא גלינו מארצינו.

דוד המלך טיפל במפיבוסת והביאו לביתו, וכיבדו כרבו, אבל הוא טעה בשיקול הדעת, חזינן עד כמה צריך להזהר לברוח מכל ענין של **להתערב**, מלהיות חלק מכל ענין של השפעה על ציבור, גם אם נראה שמועיל מאד ליהדות.

מי שרוצה להיות בטוח בעצמו יברח מכל שורה והתעסקות עם הציבור שאינו מוכרח.

מכתבים

זלזול בת"ח

אמרו סנהדרין צ"ט ב' דאפיקורס היינו מבזה ת"ח או המבזה חבריו בפני ת"ח, ור"פ אמר כגון דאמר הני רבנן, ופרש"י שלא אמר רבותנו שבמקום פלוני, א"נ דתני לשון זלזול אבל הנהו אינו לשון גנאי, הנה האדם הזה מפסיד את עולמו בשינוי קל בין לשון הני ללשון הנהו, ואמרו בגמ' שר"פ גופיה שגג ואמר כגון הני רבנן ויתיב בתענית קא לכפר ע"ז, הנה חזינן שזהו שינוי קל שהרי ר"פ יכול לטעות בלשונו ולומר כך, ואפ"ה הדבר חמור למהוי בכלל אין לו חלק לעזה"ב, וישב ר"פ בתענית לכפר על פליטת פה, וכשאר"י חגיגה כ"ג ב' בושני מדבריהם ב"ש אמרו שכל ימיו הושחרו שינוי מפני תעניותיו, ואע"פ שהיו כמעט בדורו שהרי ר"י תלמיד ריב"ז שהוא תלמידו של הלל, ובית שמאי היינו תלמידי שמאי, ואמרו שם שנשתטח על קברי ב"ש כו', וכיו"ב בהרבה מקומות על חומר הזהירות בכבוד ת"ח, ומרן זללה"ה באמו"ב כתב על המזלזלים בת"ח שאינו מושלם במדות ויש לו נטי' לכבוד, שנכרת חלקם מארץ החיים, (ומיירי כשאנו מקולקל בזלזול בהלכה), הנה החמירו מאד בכבוד ת"ח ואמרו שזהו אפיקורס והדבר מבהיל עד כמה אפשר להפסיד בדיבור פה קל, וזה מהמפסידים והמעכבים הגדולים מלעלות בתורה ויר"ש, האדם שמרשה לעצמו לומר בדיחה על ת"ח, מגלה דעתו שת"ח זה לא נורא, וזה לבד הדבר הנורא, כי הם המה שלוחיו של הקב"ה להודיע לבני האדם רצונו ית' ולקרבהם לעבודתו, והמזלזל בהם כמזלזל ח"ו. וגם גורם שלא יחרדו בנ"א לדבריהם, ולא ישתוקקו ויתאמצו להיות כמותם, וכ"ז בבדיחה באמת, כשמגלה דעתו מיד אח"ז שאמר בדרך צחוק וח"ו כבודם גדול בעיניו, כי עצם זה שמרשה לעצמו לומר עליהם בדיחה זה חמור מאד מאד, וזה הרבה יותר גרוע מלישב על סיר הבשר ימים ושנים.

אנא חוסו על נפשכם והזהרו מפליטת פה בדברים החמורים, ועי"ז יהיו דרכי התשובה פתוחים לפניכם.

יש עוד הרבה דברים שרציתי למסרם בע"פ, ולמסור ולהטעים לדור החדש מסודות קבלתנו, ואמנם מדרגות רוחניות אינם נתפסים בהסבר, מ"מ לאט לאט אפשר לכוין וליישב הלבבות להבין ולהשכיל.

ובסיום אזכיר את העיקר הגדול עסק התורה, ויש לדעת כי אמנם טבע העצלות שהאדם רוצה שיתדרו הדברים בבהירות ובקל, אבל החלק שהאדם מתעלה בתורה הוא רק ממה שהגיע ביגיעה, ויגיעה פירושה שקשה לו לממש מה בדיוק רוצים פה, והכל מבולבל, (ולא קושיא מסוימת שזה כבר במצב טוב), ומנסה לחזור ולברר כל פרט, וזה ע"י חזרת הדברים עצמם ולא ע"י חיפוש רעיונות, זוהי התועלת והמסקנא הנכונה, וחבל שרוצים לעקוף ולהסתדר בלי זה, וכמדומה שזו הטעות המעכבת רוב התלמידים, וגם בזה יש דברים בע"פ, ויהי נא אמרין לרצון לפני אדון כל.

אין לו חלק לעוה"ב

כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב, הנה הובטח עוה"ב גם לכאלו שלא עסקו בתורה ועסקו במענדי עוה"ז, ולעומת זה יתכן שיתדפקו על שערי גן עדן אנשים שעסקו בתורה ואותם ישאירו בחוץ, והמה יתפלאו היתכן הוא בפנים ואני בחוץ, ומשיבין לו עליך נאמר במתני' דאבות חוץ מהמלבין פני חבירו ברבים, ואמרו ב"מ נ"ח ב' כל היורדין לגיהנם עולין חוץ משלשה שיורדין ואין עולין ואלו הן הבא על אשת איש והמלבין פני חבירו ברבים והמכנה שם לחבירו, ופריך מכנה היינו מלבין, ומשני אע"ג דדש ב' בשמיה, פרש"י כבר הורגל בכך שמכנים אותו כן ואין פניו מתלבנות ומ"מ זה להכלימו מתכוין, והוא צעק יצעק סך הכל אמרתי מילה פה מילה שם, ורוב עיסוקי ה' בתורה ומצות, ושיבוהו אתה צודק, אבל כבר הזהרתיך מראש שיש דברים מסוכנים שאפשר להפסיד בהם הכל, כשמתעוררים בדברים אלו ועוד כאלו, יש חשק לברוח למדבר, כי מי יאמר זכיתי לבי שלא לפגוע בכונה ובלי כונה, האמת היא שזו עצה נכונה, לפי גודל הסיכון, ויש להשתדל מאד להתרחק מסיכונים אלו, ובמשך הזמן ע"י עמל התורה והתפלה יזכה להיות אוהב את הבריות ומשמחת את הבריות ומלבשתו ענוה ויראה והוי צנוע וארך רוח ומוחל על עלבונו ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים.

הרבה פעמים מתעורר אצל האדם רצון להתמדה ולתפלה כראוי, והוא נמנע מפני המלגלים, ובעיקר הענין כבר ביאר מרן זללה"ה באמוב"מ פ"ג סכ"ז איך שהאדם מצייר בדמיונו הבטה מתמיהה של בר נש פלוני ופלוני וזה מכלים את פניו מלעשות

רצונו להתחזק בתורה ומצות, ודברנו כעת על האחריות המוטלת על המלגלים, או הגורמים שמפני הבטתם ימנעו מלחזור בתשובה, וגם זו רעה חולה מאד, כי האדם אינו נהנה בחטאי חבריו, וכמ"ש אין אדם חוטא ולא לו, וכאן הוא גורר על עצמו הרבה חטאים ועונות, ולפעמים של דורות וחברים וכו', וזה ע"י דיבור קל או לגלוג מועט, העצה לזה היא ג"כ ההתרחקות מנסיונות.

האמת היא שהמלגלג מתכוין להרגיע את עצמו, ועינו צרה בהתקדמות חבריו יותר ממנו, והוא משתדל למנעו, ועכ"פ לחזק את עצמו ע"י שהוא עם החברים, ועל המתקדם צוחקים, והמתקדם יכול להתעורר לפי הלגלוג, דש"מ שהתקדמותו יש בה ממש, והיצר משתדל למנעה.

המיוחסים אחריותם בזה כבדה יותר, בין בהלבנת פנים בין בעיכוב חבריו מלשוב, ובין בהחטאתו, וכאן משמשת הענוה את המיוחס לרעה לומר מה שוה מעלה שלי, אבל כאן היצר מגדיל את המיוחס ומחשיב דבריו ככאין מרביתו, ומשתמש בהם לצרכו כנ"ל, וכמ"ש הפוסקים שהיום אין ת"ח הראויים לתואר זה אלא לחומרא, שלמידין ממעשיהם ויש חילול השם בקלקולם.

הנה ידוע שהבטלנים והדברים תשובתם קשה, ואין הדבר מצוי שיחזרו ללימוד כראוי, ונראה הטעם מפני שהכבידו על עצמם הרבה מעונות שאר בנ"א, וכמו שאמרו שאין מספיקים בידם לעשות תשובה שלא יהא הוא בגן עדן ותלמידו בגהינם, ולכן מי שרוצה בעתיד להיות ת"ח יזהר מאד שלא יעמיס על עצמו יותר מעונות שלו, כי להתגבר על עבירות חבריו זה קשה מאד, ורק עם חיל גדול יזכה שגם חבריו ישוב ע"י תשובתו שלו, כמ"ש בחוב"ה.

כשהאדם מקבל חלישות הדעת ממצבו, ובפרט כשרואה שחבירו מתקדם יותר, ונפגש בטעויות מחוסר ידיעה וכו', הרי הוא קרוב וקל לשוב בתשובה, ומיד היצר מתעורר להרגיעו, וגם הוא חושב לעצמו שראוי להרגע, והוא לא כ"כ טוב ואני לא כ"כ גרוע וכו', אבל האמת שטוב לעורר חלשות הדעת ולהרגיז יצר טוב על יצה"ר, ומה ירויח אם ימצא מנוח לנפשו בזה שגם חבריו אינו מתקדם כ"כ, אבל סו"ס ישאר הוא במצבו בלי התקדמות, ההרגשה הזו שרואים אותה כצרה, היא מהסממנים היותר מועילים להתקדמות האדם וחבל להרגיע אותם ולחפש פתרונות, איך להשאר בדרגא זו בלי חלישות הדעת.

המיוחסים זכות אבותם מסייעתן ותורה מחזרת על אכסניא שלה, ומלבד זה יש להם הסיוע הגדול של חלישות הדעת כלפי רבותיהם, וקנאת סופרים להיות נמנה בין התלמידים המקורבים שיודעים להבין ולקבל התורה, ואין להם ספק באמיתות דרכם וזה עוזר להם להתאמץ בעלייתם בתורה ובמעשים טובים, כי אין עלי' בקל, וכשיודעים הכוון והדרך מתאמצים יותר, וכל אחד מכיר ויודע את פלוני ופלוני שהם חכמים וטובים ממנו, והם עדיין בגדר תלמידי תלמידים וגבוה מעל גבוה, וכשנפגש עמהם מקבל חלישות הדעת שיש בה כדי לסייעו הרבה, ולבו נשבר בתפלה להתקדם ולהמנות בין החכמים, והוא מתאמץ בתורה להבין ולהשכיל.

אבל גם בזה ידידו היצר משתדל מאד להרגיעו, ואמנם בלב נשאר הקנאה, אבל לפחות כלפי חוץ, כמו שמצוי אצל ילד שלא קיבל פרס שהוא צועק מי צריך פרסים וכיו"ב, ובאמת זוהי צעקת כאב, ואם יאמר לו אדם אתה לא נמנה מבלי עלייה, ישיבנו וכי זוהי עלייה וכו' כל מיני משפטים היוצאים מכאב עמוק, אבל ההפסד הנגרם לו ולשומע הוא גדול מאד, ואף במילה קלה כמשי"ת בסמוך מהגמ'.

לשמות בייסורי עדינות הנפש

שלו' רב ושמחת עולם

אמרו חז"ל חביבין יסורים, ובכמה מקומות שיבחו את היסורים ותועלתם, וכתוב אשרי הגבר אשר תיסרנו... ומתורתך תלמדנו, וביארו ז"ל ילקו"ש פ' עקב שבזכות היסורים ניצול מדינה של גיהנם ק"ו משן ועין שעבד יוצא בהם לחירות יסורים שממרקין כל גופו שלא דם על אחת כמה וכמה, וארשב"ל נאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורים, מה ברית האמור במלח ממתקת כל הקרבן, אף ברית האמורה ביסורים, יסורין ממרקין כל גופו של אדם, א"ר ביסנא אין אדם בעולם בלא יסורין, חושש בשיניו אינו יכול לישן בעינו אינו יכול לישן, יגע בתורה אינו ישן, זה ער וזה ער, הוי אשרי הגר אשר תיסרנו וגו', וכתוב כי את אשר יאהב ד' יוכיח, ובסיפא דקרא וכאב את בן ירצה, וכתוב ע"ז מהגר"א שדרך האב לייסר רק את בנו, אבל אדם אחר שאינו שומע לתוכחתו אינו מטפל בו ומייסרו, משא"כ בנו שהוא מייסרו ומטפל בו,

וכמו שהאב אחר שמוכיח את בו ומייסרו, משתדל לנחמו ולהרגיעו, כך הקב"ה מייסר את האדם שהוא חביב עליו כבנו, ואח"כ כאב את בן ירצה לנחמו ולמלאת רצונו, ותניא רשב"י אומר שלש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולן לא נתנן אלא ע"י יסורים, אלו הן תורה וארץ ישראל והעולם הבא כו', ואמרו כל שהקב"ה חפץ בו מדכאו ביסורים שנאמר וד' חפץ דכאו החלי כו' ואם קבלם מאהבה מה שכרו יראה זרע יאריך ימים ולא עוד אלא שתלמודו מתקיים בידו, (ברכות ה' א'), וכתוב כי חולת אהבה אני אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע כל חלאים שאתה מביא עלי בשביל לאהבני לך, ותניא בתוספתא ברכות פ"ג בן עזאי אומר כל שלקה בגופו מפני חכמתו סימן יפה לו כל שלקה בחכמו מפני גופו סימן רע לו, הוא ה"י אומר כל שנטרפה דעתו מפני חכמתו סימן יפה לו וכל שנטרפה חכמתו מפני דעתו סימן רע לו, וכתב מרן זללה"ה באגרות שיסורים הם מהדקים את הקשר בין יצור ליצורו ית"ש.

וידוע שיסורי הנפש קשין על האדם יותר מיסורי הגוף, כמוש אמרו על הפסוק הרכבת אנוש לראשינו באנו באש ובמים כיון שנצטרך אדם לבריות כאילו נידון באש ובמים, ופניו משתנות ככרום, וכמה אדם מסובב דרכיו ועניינו בשביל למנוע מעצמו עלבון, וכמו שאנו מתפללים שלא נבוש ולא נכלם ואל תביאנו לידי בזיון, וכתוב בשם הגר"ח מואלזין ז"ל שעיקר מה שמנכה משכר עוה"ב זהו הכבוד ששם עולם רוחני והנאה רוחנית עיקר, וכן מן הגיהנם העלבונות מנכים יותר מהכל, ואילו היו מראין לאדם כמה יסורי הגוף וחלאים רעים חסך לעצמו עלבון פלוני ופלוני, ה"י שמח ומשתוקק לעלבונות, וכן ראיתי במכתב אאמו"ר שליט"א שכתב אני כשלעצמי שמח בבזיונות בעוה"ז כדי לחסוך מכלימתי בעוה"ב, ואמר שזהו מה שאנו מבקשים בתפילת יוהכ"פ ומה שחטאתי לפניך מרק ברחמך הרבים אבל לא ע"י יסורים וחלאים רעים, ולשון מריקה משמע שפשוף וכיבוס, כמ"ש במסכת שמחות שדוד המלך ע"ה ביקש שהקב"ה יביא עליו יסורים שיכפרו לו, מדכתוב הרב כבסני מעוני, ואנו מבקשים מריקה שלא ע"י חולי ויסורים, ובמה, אלא שהבקשה שיתמרקו ע"י אי נעימויות שונות, וכתוב בתומר דבוקה להרמק"ז ז"ל שבזיונות הם היסורים היור טובים שמורידים מן החשבון הרבה ובהתבוננות יכול האדם להתגבר עליהם ולהמשיך ניהול חייו כרגיל בתורה ומצוות וכל עניניו.

והבה נתבונן בענינינו האם יש לנו להתבייש בסימן היפה של עדינות הנפש והשתוקקות לתורה באופן מופרז, וכמה נתבייש לעתיד לבא, על הבנים שאינם

משתוקקים לתורה, ובעוה"ז חיים עם זה בלא עגמ"נ כ"כ, וכבר ראינו ישועת ד' פעם אחת ועוד תבוא במהרה בשלימות, לשמחת עולם ונחת אמיתי, ואמרו על הפסוק ואוהביו כצאת השמש בגבורתו על הנעלבים וכו' עושין מאהבה ושמחים ביסורים, והשמחה היא בידיעה שע"י היסורים זוכים להתקרב לבוראם ית"ש ומסירים מחיצות העוונות, ואמרו מהגר"א ז"ל שאלמלא היסורים לא היינו זוכים בדין, וכ"כ בחפץ חיים בשם הגר"א שהיסורים הם מכריעין את הכף במשקל הזכויות והעוונות, ואז הוא מודה ומשבח לד' על כל מה שעבר עליו, ואם ה' הקב"ה מודיע לנו תחלה דעו כי ביום זה וזה יארע לכם כך וכך כדי לתקן ענין פלוני ולקרבכם אלי, הרי היינו שמחים בטיפולו בנו, למרות הכאב, ועלינו להאמין בדברי חז"ל כאשר אנו מאמינים ורואים בכל דורות ישראל שנתקיימו בזכות היסורים, והיא שעמדה לאבותינו ולנו בכל דור ודור.

והאדם שמרגיש קירובו להקב"ה ביסוריו, אינו מסתגר עמהם כ"כ, כי יודע שזהו מחשיבותו, ואמרו על הפסוק דאגה בלב איש ישחנה, יסיחנה לאחרים או יסיחנה מדעתו, ואמנם אין מצוה לשוחח ע"ז, אבל יש מצוה לחיות עם זה כרגיל כמה שאפשר, ועי"ז מונעים צער השכינה שמצטערת בשעה שישראל בצער, וזה מגלה על קבלת היסורים באהבה ובהודאה, והרי תיקנו לברך על הרעה כמו על הטובה, וכתוב מהגר"א דהיינו לברך בשמחה, והמכריח את עצמו להתבונן בצד הטוב ולהרגיש טוב משמח את המקום ועובד את ד' בשמחה.

והנני משתתף עמכם ומעתיר בעדכם ומאחל לכם שמחת עולם מכל יו"ח במהרה וכט"ס בידירות אי"ש

ב' ח"י כסלו ס"ט תפרח ת"ו

עלבונות מי הוא הרודף

על התפילה יש במדרש משל על אדם שהי' לו קשה ללכת והתפלל שיתנו לו חמור, ואכן עבר שם גוי שאתונו ילדה עיר קטן וצוה את היהודי לשאת את החמור הקטן על כתפיו, אמר היהודי תפילתי התקבלה שנתנו לי חמור, אבל נגרם לי עי"ז ההיפך, ואמנם לא תהא כזאת בעולם שאדם יסבול בגלל תפלתו, והנמשל שם הוא על הגויים

בגזירת המן שכתב לכל העמים להיות עתידים ליום הזה וכונתם היתה להרוג ובסוף הי' ליהרג, אבל יש ללמוד מזה שלא כל מה שהאדם מבקש זה טוב עבורו, וצריך לבקש ולהזכיר בכל תפלה שתתמלא בקשתי לטובה, שאם זה לא לטובה אז שלא תתמלא, או שיסבבו מן השמים שתהא לטובה.

אדם נפגע נעלב ומשווע לשמים שיבינו אותו ובטוח בצדקתו, ואינו מעלה על דעתו לבקש שהוא בעצמו יבין משהו אחרת, כי הרי אין ספק שהוא צודק, הנה אם תתקבל תפילתו ויתנהגו אליו בסלחנות, הפסיד עי"ז הרבה, האדם צריך להתפלל שיתנו לו שכל להבין את האמת, שיתנו לו שכל להתנהג כרצון השם במעשיו ובמחשבותיו, ולייחד תפלתו על המקרה המיוחד שנפגע בו, וכשיזכה להבין אחרת יהי' מאושר ומתוקן באמת, מצינו במשנה במסכת מדות שהמנודה שחכמים נידוהו הולך בכניסתו לבית המקדש בכוון הפוך מכולם, הוא הולך לשמאל וכולם לימין, שואלים אותו מה לך מקיף לשמאל, והוא משיב שאני מנודה, אז אמר ר' יוסי שמברכים אותו השוכן בבית הזה יתן בלבך שתשמע לדברי חבריך ויקרבוך, אבל לא מברכים אותו שיתן בלב חכמים שיקרבוהו, אע"פ שאפשר לכוין גם בזה שתחזור בתשובה ועי"ז יקרבוך, כי אז נראה מדבריהם שהוא צודק ולא החכמים שנידוהו, (ור"מ סובר שמברכים כך כדי שלא יפגע, ומכוונים שיחזור בתשובה, והלכה כר' יוסי), למדנו מזה שהאדם צריך לבקש שיתנו בלבו לעשות הטוב, ואז ירויח באמת, ואם יתנו בלבם לוותר לו הרי הרבה פעמים רק יפסיד את העיקר.

והנה כבר כתוב במשלי כל דרך איש זך בעיניו הוא בטוח בצדקתו אלף אחוז, וגם אם מרגיש משהו קטן שיש גם חוסר צדק בדעתו, אינו מתייחס לזה כלל, כי אין מי שיעורר לבו למשהו קטן כזה, אבל היות וכולם בטוחים בעצמם, והטעות הרי נמצאת באיזה מקום, לכן יתפלל האדם בכונה ברורה ולא במדת ענוה, דהיינו שאם הוא בטוח בצדקתו אינו מכוין כראוי שידריכוהו בדרך אמת, אלא יהא בטוח שיתכן שאינו צודק, ויבקש בקשה אמיתית שיתנו בלבו השכל הנכון והמדות הנכונות, ולא יחשוב שקרה כאן משהו שכולם טועים והוא הצודק, כי כבר כתוב שתמיד זה כך ולא התחדש כאן מקרה מיוחד, וכמו שהוא בעצמו נוכח לראות איך שאחרים בטוחים על עצמם שהם הצודקים וכולם טועים, וכמו שאחרים טעו יתכן שגם הוא על עצמו טועה, (ויש לזכור שמעלבון אפשר להרויח הרבה, אפי' אם לא צודקים, אם מנצלים את זה טוב לתפלה

ככוונה ובהכנעה, ולכפרת עוונות במקום יסורי הגוף, כמ"ש הגר"ח מואלז'ין שצער רוחני מוריד הרבה יותר מהחשבון, אבל אם מנצלים את זה להיפך, אז מפסידים הרבה גם אם צודקים).

וכעין זה כתב החזון איש באמו"ב פ"ג על מריבה שבין שנים, שלפי רגש בני אדם אחד צודק, ולפי התורה השני צודק, והנפגע מתפלל לד' הצילני מרודפי כי אמצו ממני, ומשיבים לו מן השמים הרי אתה הוא הרודף והם הנרדפים, וז"ל מחובות המוסריות שישתדל האדם לטעת בלבבו את העיקר הגדול הזה, שבכל מקרה אשר הוא נפגש עם רעהו צריך לשקול בפלס ההלכה לדעת מי הוא הרודף ומי הוא הנרדף, והלא לימוד המוסר מנחיל אהבה וחמלה להנרדף, וחמת מרורות להרודף, ומה נוראה היא המכשלה ורבת הפוקה להיות מן המחליפים את הרודף לנרדף ואת הנרדף לרודף, ואשר לדעת אמתתו אין מקום זולת בספרי הפוסקים אשר מסרו לנו מצוקי תבל רבותינו ז"ל.

ומי שלא הוקבע בלבו היסוד הזה, לא יועילנו רב לקחו ואמץ שקידתו לקנות מדות מתוקנות, כי בהפגשו בתעצומות עם רעהו בטח יחרוץ משפטו כנטייתו הטבעיות, ואף אם הנן מתוקנות לא יתאימו לעתים קרובות עם ההלכה השמימית, אם יסוד משפטו יהי מעוות, כל תולדותיו תתחייבנה להיות ילדי זרים וחבר משחיתים, הוי כי יזעק מקרי דרדקי דבמתא לפניו ית' הצילני מרודפי כי אמצו וגו', ומן השמים בת קול תענהו, הוי על עושים מעשי זמרי ומבקשם שכר כפנחס, הלא אתה הוא הרודף, הלא אתה הוא שאינך נושא פנים לתורה, הלא כתבתי בתורתי דמקרי דרדקי לא מצי לעכב.

יצרו של אדם מתגבר עליו ביותר בזמן שאין החטא מגולה וצריך דיון, דבהיות שכח המגנה את ההשחתה הנטוע בלב האדם, אשר בא תמיד לעזור את מבקש הטוב במלחמתו עם התאוה הגופנית וחמדתה, הכח הזה הוא עמום במשפט העמום ונטול עצמה הוא מלגנות את התוצאות המנוולות היוצאות אחרי משפט המעוק, כי אין להרגש מבחין בהלכה, ולפי הרגשות לא יעלה על לבו לפון אולי משפטו מספחו, ולכן לא נפלאה היא כי מן היחידים המתוקנים במדותיהם במדה ידועה, נפגשו במדה אחרת במקרה מיוחד, כאשר נסתבך בסכסוך רב הערך עם רעהו ולא יאבה לשמוע קול מורים ולא ידרוש אחר ההלכה, ונכנס בעובי הקורה להחזיק במלחמות, בקטטות ומריבות, וכל עדינות נפשו הלכה חלפה לה כרגע, עכ"ל.

כתוב בקהלת כי מי יוכל לדין עם שתקיף ממנו, דהיינו שהאדם הקטן אינו יכול להוכיח צדקתו כנגד המושל הגדול, כי איננו יכול להביאו למשפט להתייחס לדבריו כשוה מול שוה, ואמר מרן החזו"א זללה"ה שאין לך אדם תקיף יותר מזה שאינו מבין, דהיינו שהמושל התקיף אע"פ שאין מי שיכריחנו להשפט עם האדם הקטן, בכל זאת יתכן שיתן לב וישמע לצדקתו, לא כן האדם שאינו מבין, הרי הוא נלחם בלי רחמנות, כי הרי לבו אינו מייסרו לתקן משהו, ולכן מצפוננו שקט ואין לו שום מניעה רגשית מיראת שמים או דרך ארץ, כי לפי הבנתו הוא צדוק באמת, ואינו עושה שום דבר שלא כראוי, ולא שייך לצעוק עליו ולהוכיחו, כי החסרון הוא בשכל ולא במידות, וממילא אינו נכנע לשום דבר, וידוע שעם כל הרצון הטוב הרי לשנות את השכל קשה הרבה יותר מאשר לשנות את המדות, כי אין לאדם כלים להתגבר ולהפוך את שכלו, כמו שיש לו בשבירת המדות, שיכול להגביר אתה יצה"ט על היצה"ר, והעצה הראשונה והאחרונה היא תפילה, כמו שנתבאר לעיל תפילה אמיתית עם כונה נכונה להבין האמת, גם אם היא אחרת ממה שהוא בטוח, ובאמצע יש לזכור שכבר נוכח כמה פעמים שהוא לא צדק, ולא יהא בטוח בעצמו כ"כ, וידוע שכולם חושבים שהם צודקים, ויש סיבות שמטעות את האדם, ויש חלקים בעובדה שגמרו לו לחשוב כך, והוא יודע שזה לא ודאי כך, אלא שבצירוף מקרים גמר בדעתו והגיע למסקנה זו, לכן יתן לבו וינסה לערער לעצמו את הבטחון הזה, אולי זה לא בדיוק כך, ולאט לאט יראה שבאמת טעה, ואם לא טעה בהיפך הגמור, אבל בחומר הענין ודאי יש טעויות, יש להכניס חזק לתודעה שגם מה שהוא בטוח בצדקתו זה לא בטוח, ואמנם לא תמיד באשמתו, וכלשון המשנה אל תהי דן יחידי [אע"פ שאתה חכם גדול], שאין דן יחידי אלא אחד [הקב"ה], ואל תאמר קבלו דעתי, שהם רשאים ולא אתה, [דהיינו אחרי רבים להטות אע"פ שאתה חכם יותר מהם].

מעלת יסורי הבושה בשביל התורה

שלו' רב ושמחת עולם

כתיב אשרי הגבר אשר תיסרנו וגו' ופי' חז"ל אשרי הגבר שסובל יסורים בטרחתו לעמל התורה, לפי שעל יסורים אלו מקבל שכר כעושה מצוה, ומועיל לו לכפר עוונותיו כמו יסורים שמגיעים לו בע"כ, ואומרים בשם החפץ חיים על הפסוק אך טוב

וחסד ירדפוני כל ימי חיי ושבתי בבית ד' לאורך ימים, שדוד המלך ע"ה מבקש שהרדיפות שיהיו לו יבואו מהטוב והחסד שעשה, ובזכות זה יזכה לישב בבית ד' לאורך ימים, ומסופר על תלמידי הגר"א כששמעו ממנו חומר דיני גיהנם חלשה דעתם מאד, ואמר להם נחמה אחרת יש לי עבורכם שהיסורים בעוה"ז מצילים הרבה מהדינים, ואמר שכשם שהשמש וראית כהולכת מעט לעיני המביט עליה מכאן, ובאמת מהלכת פרסאות רבות בכל רגע, כן הדבר ביסורים שאף מה שנראה כאן משהו, הרי בשמים זה משפיע הרבה, וכל שכן יסורי עלבון וכיסופא שהם המועילים יותר מיסורי הגוף כמ"ש הגר"ח מואלוצ'ין שעוה"ב הוא רוחני ושם משפיעים דברים ורחניים כבוד מנקה מהזכויות ובזיון מנקה מהעבירות, ואאמו"ר שליט"א רגיל לומר שהוא שמח בבזיונות בעוה"ז יותר מכל היסורים, שזה מוריד הרבה מכלימת העוה"ב, וביד האדם להתגבר ע"ז בהתבוננות, וזה לא יפריע לו בתורה ועבודה, אבל יסורי הגוף מורידים פחות ומפריעים יותר, והמשילי חז"ל בושח לרציחה, א"כ אדם שסוכל בושח הרי מכפר לו כל שעה כמיתה, ואשרי חלקו, ובאמת בהתבוננות אין כאן מקום לבושח אמיתי, אלא שרגש האדם אינו שולט בעצמו להרגיש לפי השכל, כמו אדם שהחליק באונס ברחוב שמרגיש אי נעימות ממצבו, אע"פ שבהתבוננות אין לו חטא ואשמה להתבייש ממנה.

והנה רוב בני"א הישרים בוטחים בד' בתחלה ומתפללים ומצפים לישועה, אבל כאשר המיצר מתקרב ממהרים להתיאש, כמ"ש הרמב"ן בפ' בשלח על הפסוקים והנה מצרים נוסע אחריהם וייראו מד' ויצעקו בני ישראל אל ד', ואח"כ כשראו שלא נתקבלה תפלתם ועדיין מצריים נוסע אחריהם הכניסו שאור בעיסה הוא היצה"ר והתחילו להרהר אחר משה ואמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים וגו' וכן כתוב בתהלים ויורו על ים בים סף, ויש לזכור שאת ההחלטה עד כאן ד' יכול ורוצה להושיע, ועכשיו שהגענו למיצר הסופי נראה שאינו רוצה להושיע, זהו הגורם הגדול שעושה האדם לעצמו, וכבר התבונן האדם בכל הישועות שנתקיים בנו תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם, ואחז"ל עד דכדרכה של נפש, ואדרבה כל שהמיצר קרוב הישועה קרובה יותר.

והנה בזכות היסורים שהאדם נטהר מחטאיו, ונפשו ולבו קרובים יותר אל ד', יכול האדם להגיע לדרגות גדולות בתורה ויר"ש, ואמרו על הפסוק ואת דכה ושפל רוח אתי

דכה שהוא שוכן בצל השכינה, וכל אשר יבקש יקבל, ולבו קרוב להפתח בתורה, ותפלתו בהכנעה שהיא ככל הקרבנות כדכתיב זבחי א' רוח נשברה, לב נשבר ונדכה א' לא תבזה, ולכן היצה"ר משקיע כל כוחו וטענותיו להפוך את הרכוש הגדול הזה לפסד בדכאון ויאוש וכיו"ב, ואשרי מי שיודע לנצל הזדמנות זו לעלייה אמיתית ועבודה נכונה, ויכול להספיק במצב הזה מה שלא יוכל החכם להגיע בשנים רבות, והנני בברכה שתזכה להחליץ מן המיצר במהרה לשמחת עולם, וגם תזכה בינתים לעלייה נכונה בכל המעלות הנ"ל כעתירת המשתתף בצערך

בידידות נאמנה משושלת בית אביך אי"ש

ב' ח"י סיון תש"ע

ובדורינו שהעולם קרוב לקיצו ממש, ורוב הנשמות או כולן גלגולים שבאו להשלים תיקונם לחיי הנצח של העוה"ב, אילו ידע האדם שורש נשמתו ותיקון פעולתו שחוזר להשלים בעה"ז, הרי ה' מתרגש משמחה על מה שזכה לתקן ולהגיע לשלימות הרצויה בגן עדן, ואמנם בסוד הבחירה של האדם לא ניתן לגלות לו כל זה, שא"כ אין בחירה, אבל נאמנים עלינו דברי חז"ל להאמין כן ולשמוח בזה, והנה המשיח כבר עומד אחר כתלינו ואשרי מי שהצליח לתקן ברגעים האחרונים שאנו עומדים בהם, ומי יודע אם לא היסורים האלו הם השוברים המחיצה האחרונה לקראת בואו, ואשרי מי שבזכותו מתגלה המשיח.

והנני בתפלה ובברכה שתזכו לעשות נחת רוח לאבינו שבשמים בקבלת היסורים באופן היותר מושלם, ובתיקון הכל כרצונו ית' בשמחה ובהבנה, ומרוב שמחה והתעלות לא תרגישו צער ועגמת נפש כלל, ותתחזקו בבריאות ומצב רוח טוב לקראת מלך המשיח, בברכת רפו"ש ורוב נחת בשני העולמות כעתירת מוקירכם מאז בידידות אי"ש.

תתפללו נא גם עלי בתפלתכם הזכה שאין השערים ננעלים בפניה, שאזכה לעשות רצונו ית' בשלימות הרצויה לפניו בכל הענינים.

בין המצרים שנת השמיטה ס"ח

לא להתאכזב משאיפות

שלוכט"ס

אשרי חלקך בשאיפותיך המיוחדות, אבל זה גם מונע ממך שלות הנפש וסיפוק מעצמך, כי הנך מודד כל הזמן אם אמנם הגעת לשאיפות ולציפיות שציפו ממך וציפית מעצמך, והנה אין לאדם למדוד הצלחתו ביחס לאחרים ולא ביחס לעתיד, רק לשער בנפשו איפה הוא היה לפני כמה שנים ואיפה הוא עכשיו, וכן בכל שלב, והנה זכית להתקדם הרבה, ורק בזה צריך להתבונן ולהתחזק, ולכן אל תחפש פתרונות ודרכים אחרים, אחרי שראית שהתקדמת כ"כ בדרך זו, וכל ריבוי המחשבות בין ביחס לאחרים ובין ביחס של אחרים אליך הכל הבל, ולא מעלה ולא מוריד כלום, וכמו שאתה אינך עוקב אחר אחרים אלא משהו, כך אחרים אחריך, והנך צריך להתנתק מכל זה, דהיינו שבין אם אתה מרגשי נחות מהם, ובין אם אתה מתגאה עליהם, הכל הבל ולא מעלה ולא מוריד להצלחתך האמיתי, והכל תלוי בעמל התורה, ובזה שתהיה מרוצה מעצמך כאילו אתה יחידי בעולם, אל תשקיע מחשבות בכשלון הגאווה ובהפסד הנחיתות, אל תצטער ע"ז כלל ואל תשמח בהצלחתך בזה, רק עמול בתורה בדרך שעמלת עד היום, כי זו הדרך, ובזה התקדמת הרבה, וחוז' מזה הכל הבל, אין אמת בהערכת בנ"א, ולא הפסד בזלזולם, וגם כשהדבר משפיע בהכרח כי בשר ודם אנחנו, מ"מ צריך לזכור שלא לייחס לזה חשיבות והנני בברכה להצלחתך בתורה ובכל שאיפותיך הטובות, בבשורות טובות והצלחת נצח בכל הענינים, מוקירך מאז אי"ש

עש"ק אמור כ' למב"י תשע"ו

